

W. Somerset Maugham

VESELICE

ANEB KOSTLIVEC VE SKŘÍNI

PROSTOR

POZDNÍ
e d i c e
SBĚR

Edice Pozdní sběr přináší v nových, nebo revidovaných překladech díla cizojazyčných autorů, se kterými se český čtenář mohl setkat v průběhu dvacátého století. Díla, dnes možná pozapomenutá anebo zapadlá, která však na vinici času dozrála a prokázala svou trvalou hodnotu.

W. Somerset Maugham
Veselice aneb Kostlivec ve skříní

PROSTOR

W. Somerset Maugham

VESELICE

ANEB KOSTLIVEC VE SKŘÍNI

přeložili Karel a Jiřina Kynclovi

PROSTOR | PRAHA | 2018

Originally published under the title
Cakes and Ale, or The Skeleton in the Cupboard

Copyright © by The Royal Literary Fund

Czech edition © PROSTOR, 2018

Translation © Karel Kyncl, Jiřina Kynclová, 1975

Cover picture © shutterstock/isifa, 2018

ISBN 978-80-7260-393-0

Překlad Karla a Jiřiny Kynclových vyšel v roce 1975
v nakladatelství Práce pod kryptonymem Irena Moravcová.

Autorova předmluva

Na tento román jsem poprvé pomyslel jako na povídku, a k tomu jako na nepřiliš dlouhou povídku. Zde je poznámka, kterou jsem si zapsal, když mě to napadlo: „Požádali mě, abych napsal své vzpomínky na slavného spisovatele, přítele z dětství, který žije ve W. s prostou ženou, jež mu je velmi nevěrná. Tam píše svá velká díla. Později se ožení se svou sekretářkou, která se o něj stará a udělá z něho osobnost. Uvažuji, zda se přes svůj pokročilý věk trochu nevzpírá, když z něho dělají pomník.“ Psal jsem v té době sérii povídek pro *Cosmopolitan*. Podle smlouvy měly mít dvanáct set až patnáct set slov, aby s ilustrací nezabraly více než stránku časopisu, ale já jsem si dovoloval jistou volnost a ilustrace se pak přesunula na protější stránku, což mi poskytlo poněkud více místa. Myslel jsem si, že zmíněný námět se bude k tomuto účelu hodit, a odložil jsem ho pro budoucí použití. Postavu Rosie jsem však nosil v hlavě už dlouho. Už několik let jsem o ní chtěl psát, ale nikdy se k tomu nenaskytla příležitost. Nemohl jsem najít prostředí, které by pro ni bylo vhodné, a začínal jsem mít dojem, že je nikdy nenajdu. Nedělal jsem si s tím mnoho starostí. Nenapsaná postava v autorově hlavě zůstává jeho majetkem. Jeho myšlenky se k ní neustále vrací, a zatímco ji jeho představitost postupně obohacuje o další rysy, autor

vychutnává jedinečnou rozkoš z pocitu, že tam, v jeho mozku, někdo prožívá bohatý a chvějivý život, který řídí jen jeho fantazie, a současně je jakýmsi podivným svéhlavým způsobem na něm nezávislý. Když se však postava objeví na papíře, přestává tím svému autorovi patřit. Zapomene na ni. Je podivuhodné, jak postava, kterou jste se ve svém snění zaobírali třeba mnoho let, najednou jako by přestala existovat.

Náhle mě napadlo, že ta malá poznámka, kterou jsem si zapsal, mi pro onu postavu nabízí rámec, který jsem hledal. Udělám z ní ženu svého slavného spisovatele. Usoudil jsem, že se můj příběh rozhodně nevejde do dvou tisíc slov, a tak jsem se rozhodl, že trochu počkám a použiji tento materiál pro jednu ze svých mnohem delších povídek, čtrnáct nebo patnáct tisíc slov, s nimiž jsem po vydání *Deště* nebyl neúspěšný. Čím déle jsem však přemýšlel, tím méně se mi chtělo plýtvat svou Rosie na povídku i této délky. Vrátily se mi staré vzpomínky. Zjistil jsem, že jsem neřekl všechno, co jsem chtěl, o městečku W. zmíněném v poznámce, kterému jsem v románu *O lidském údělu* dal jméno Blackstable. Po tolika letech jsem neviděl důvod, proč bych nemohl jít blíže ke skutečnostem. Ze strýce Williama, pastora v Blackstablu, a jeho ženy Isabelly se stal strýc pastor Henry a jeho žena Sophie. Z Philipa Careyho z dřívější knihy se stal vypravěč ve *Veselici*.

Když kniha vyšla, byl jsem z mnoha stran vystaven útokům, že jsem prý v postavě Edwarda Driffelda vykreslil portrét Thomase Hardyho. To nebyl můj záměr. Thomase Hardyho jsem neměl na mysli víc než George Mereditha nebo Anatola France. Jak je vidět z mé poznámky, zaujala mě představa, že úcta, kterou získal

spisovatel, jenž má za sebou mnoho let a mnoho poct, musí strašně nudit tu čilou duši, která v něm stále ještě žije dobrodružnými příběhy jeho fantazie. Mnoho podivných a znepokojujících myšlenek mu musí probíhat hlavou, myslel jsem si, zatímco si navenek udržuje důstojnou masku, kterou od něho vyžadují jeho obdivovatelé.

Četl jsem ve svých osmnácti letech *Tess z d'Urbevillů* s takovým nadšením, že jsem se rozhodl oženit se s mlékařkou, ale ostatní Hardyho knihy mě zdaleka nenadchly tak jako většinu mých současníků a jeho angličtinu jsem nepokládal za příliš dobrou. Nikdy jsem se o něho nezajímal tolik jako svého času o George Mereditha a později o Anatola France. O Hardyho životě jsem věděl jen málo. Teď o něm vím pouze tolik, abych si byl jistý, že společné body mezi ním a Edwardem Driffielem jsou zanedbatelné. Spočívají jenom v tom, že se oba narodili ve skromných poměrech a že oba měli dvě ženy. S Thomasem Hardym jsem se setkal jen jednou. Bylo to na večeři u lady St. Helierové, známější ve společenské historii té doby jako Lady Jeune, která do svého domu (ve světě daleko exkluzivnějším, než je dnešní) ráda zvala každého, kdo tím nebo oním způsobem vzbudil zájem veřejnosti. Já byl tenkrát populárním a módním dramatikem. Byla to jedna z těch velkých večeří, které se pořádaly před válkou, se spoustou chodů, vývarem a zahuštěnou polévkou, rybou, několika předkrmy, sorbetem (aby člověk mohl chytit druhý dech), pečení, zvěřinou, sladkostmi, zmrzlinou a pikantními zákusky. Zúčastnilo se jí čtyřiaadvacet lidí, z nichž každý byl svým společenským postavením, politickým věhlasem nebo

uměleckým výkonem výjimečný. Když se dámy uchýlily do salonu, zjistil jsem, že sedím vedle Thomase Hardyho. Pamatuji se na něho jako na malého mužíčka se zemitou tváří. I přesto že měl frak a košili s náprsenkou a s vysokým límečkem, v něm bylo cosi podivně blízkého zemi, půdě. Byl roztomilý a mírný. Napadlo mě tenkrát, že je v něm pozoruhodná směs plachosti a sebejistoty. Nepamatuji se, o čem jsme mluvili, ale vím, že jsme spolu hovořili tři čtvrtě hodiny. Nakonec mi udělal velkou poklonu: zeptal se mě (přeslechl mé jméno), čím se zabývám.

Slyšel jsem, že dva nebo tři spisovatelé si mysleli, že jsem je vyličil v postavě Alroye Keara. Podlehli omylu. Tato postava je portrét složený z několika předloh: použil jsem vnějšího zjevu jednoho spisovatele, vypůjčil jsem si posedlost vyšší společností od druhého, srdečnost od třetího, pýchu na atletické výkony od čtvrtého a mnohé sám od sebe. Mám totiž odpuzující schopnost vidět svou vlastní nesmyslnost a nacházím v sobě mnoho vlastností, kterým mám chuť se vysmát. Kloním se k názoru, že právě to je důvodem, proč vidím lidi (mám-li věřit tomu, co o sobě neustále slýchám a neustále čtu) v méně lichotivém světle než většina autorů, kteří touto nešťastnou idiosynkrazií netrpí. Neboť všechny postavy, které tvoříme, jsou pouze kopiemi nás samých. Může to ovšem být také tak, že jiní autoři jsou skutečně ušlechtilější, méně sobečtí, ctnostnější a oduševnělejší než já. Je naprosto přirozené, že mají-li božské vlastnosti, tvoří své postavy ke svému obrazu. Když jsem chtěl vykreslit portrét spisovatele, který používá všech prostředků reklamy, aby pomohl věhlasu svých děl, nemusel jsem soustřeďovat

pozornost na žádnou konkrétní osobu. Tato praxe je až příliš všeobecná. A člověk se nemůže ubránit pocitu sympatií k této praxi. Každý rok zapadnou beze stopy spousty knih, mnohé z nich pozoruhodné úrovně. Napsání každé z nich trvalo autorovi měsíce; možná že ji nosil v hlavě celá léta. Vložil do ní něco ze sebe, co je navždy ztraceno, a člověku rve srdce, když si pomyslí, jak velké je nebezpečí, že si jí nikdo ani nevšimne pod tlakem různých příčin, které tlačí na kritické váhy a obtěžkávají knihkupecké regály. Není tedy nepřirozené, že autor využívá všech prostředků, aby vzbudil pozornost veřejnosti. Zkušenosti ho naučily, jak se to dělá. Musí ze sebe udělat veřejného činitele. Musí se veřejnosti neustále ukazovat. Musí dávat interview, musí se snažit, aby v novinách vycházely jeho fotografie. Musí psát dopisy redakci *Timesů*, hovořit na schůzích a zabývat se sociálními otázkami. Musí pronášet přípitky na slavnostních večerech, musí doporučovat knihy v nakladatelských reklamách a musí se ukazovat vždycky v pravý čas na pravých místech. Nikdy nesmí dovolit, aby se na něho pozapomnělo.

Je to tvrdá a namáhavá práce, neboť každý omyl mu může přijít draho. Bylo by surové dívat se jinak než laskavě na autora, který si dává takovou práci, aby přesvědčil celý širý svět, aby četl jeho knihy, o nichž je on sám upřímně přesvědčený, že za to stojí.

Je však jeden druh reklamy, který odsuzuji. Jsou to koktejly, pořádané u příležitosti vydání knihy. Zajistíte si přítomnost fotografa. Pozvete autory bulvárních sloupků a tolik významných osobností, kolik jen znáte. Bulvární novináři vám věnují odstavec a ilustrované časopisy uveřejní vaši fotografii, ale významné

osobnosti očekávají, že dostanou podepsaný výtisk knihy zdarma. Tahle sprostá praxe není méně odporná ani v případě, kdy se předpokládá (někdy nepochybně zcela právem), že její výlohy hradí nakladatel. Tohle ještě nebujelo v době, kdy jsem psal *Veselici*. Bylo by mi to poskytlo materiál na živou kapitolku.

1

Všiml jsem si, že když vám někdo zavolá, vy nejste doma a on vám nechá vzkaz, abyste mu okamžitě po návratu zavolali, že je to důležité, je to většinou důležitější pro něho než pro vás. Má-li někdo v úmyslu vás obdarovat nebo pro vás něco udělat, je většinou schopen udržet svou netrpělivost v rozumných mezích. Když jsem se tedy vrátil domů, abych měl čas právě tak vypít skleničku, vykouřit cigaretu a přečíst si noviny, než se budu muset obléknout a jít na večeři, a má bytná slečna Fellowsová mi sdělila, že pan Alroy Kear si přeje, abych mu okamžitě zavolal, bylo mi jasné, že mohu toto přání klidně ignorovat.

„To je ten spisovatel?“ zeptala se.

„Ano.“

Důvěrně mrkla po telefonu.

„Mám mu zavolat?“

„Ne, děkuji.“

„Co mám říct, jestli zavolá on?“

„Řekněte mu, aby mi u vás nechal vzkaz.“

„Dobře, pane.“

Stiskla rty. Sebrala prázdný sifon, přelétla očima pokoj, aby se přesvědčila, že je uklizený, a odešla. Slečna Fellowsová byla nadřenou čtenářkou románů. Byl jsem si jist, že přečetla všechny Royovy knížky. Nesouhlas, s jakým přijala mou liknavost, svědčil o tom, že

je přečetla s obdivem. Když jsem se opět vrátil domů, našel jsem na stole v jídelně vzkaz napsaný jejím výrazným, čitelným rukopisem:

Pan Kear volal dvakrát. Můžete s ním zítra poobědovat? Jestli ne, který den by se vám hodil?

Zvedl jsem obočí. Viděl jsem Roye naposled před třemi měsíci a tehdy jsme spolu mluvili jenom pár minut na nějakém večírku. Choval se jako vždy velice přátelsky, a když jsme se loučili, vyjádřil upřímnou lítost nad tím, že se vídáme tak zřídka.

„Londýn je strašný,“ řekl. „Člověk tu nemá chvíli času na schůzku s lidmi, se kterými by se rád setkal. Někdy příští týden spolu půjdeme na oběd, co říkáš?“

„S radostí,“ odpovéděl jsem.

„Až přijdu domů, podívám se do diáře a zavolám ti.“

„Dobře.“

Neznal jsem Roye dvacet let jen tak pro nic za nic a věděl jsem, že v levé horní kapse vesty nosí neustále malý notýsek, do něhož si zapisuje své schůzky. Nebyl jsem tedy překvapený, když se neozval. Nedokázal jsem proto přesvědčit sám sebe, že tentokrát podlehl nutkavé touze mě pohostit zcela nesobecky. Než jsem si šel lehnout, zapálil jsem si dýmku a přemýšlel jsem, z jakých důvodů chce se mnou asi Roy jít na oběd. Možná že ho nějaká obdivovatelka otravuje, aby mi ji představil, nebo třeba do Londýna přijel na pár dní nějaký americký vydavatel a projevil přání, aby ho Roy se mnou seznámil. Nemohl jsem však svého starého přítele podeňovat natolik a podezírat ho, že by mu scházela vynalézavost, jak se s takovou situací vypořádat. A kromě toho mi vzkázal, abych si den naší schůzky vybral sám, a těžko mi tedy může chtít někoho představit.

Nikdo nedovedl dávat najevo vůči spisovatelskému kolegovi, o němž každý mluvil, nefalšovanější srdečnost než Roy, ale také nikdo se k němu nedokázal duchaplněji obrátit zády, když na jeho osobnost padl stín nečinnosti, nezdaru nebo úspěchu někoho jiného. Křivka spisovatelovy popularity má své vrcholy i propasti a já jsem si byl velice dobře vědom, že toho času mě veřejnost nebere příliš na vědomí. Bylo mi jasné, že bych si mohl najít výmluvu, jak Royovo pozvání odmítnout a neurazit ho přitom, i když jsem věděl, že Roy je odhodlaný muž a jestli se z nějakého důvodu rozhodl se mnou setkat, nemůže jeho vytrvalost zarazit nic jemnějšího než přímé „Jdi do prdele“. Posedla mě však zvědavost. A měl jsem pro Roye také velkou slabost.

S obdivem jsem sledoval jeho vzestup v literárním světě. Jeho kariéra by mohla klidně sloužit jako model pro každého mladého muže, který se hodlá věnovat literatuře. Neznám mezi svými vrstevníky nikoho, kdo by dosáhl tak významného postavení díky tak mizivému talentu. Ten by se vešel na vrchovatou polévkovou lžici podobně jako vitaminový přípravek Bemax, který moudrý muž užívá denně před jídlem. Roy to dobře věděl a někdy mu asi muselo připadat skoro jako zázrak, že se mu s tímto talentem podařilo dát dohromady už asi třicet knížek. Nemůžu se ubránit myšlence, že na něho muselo zapůsobit jako blesk z čistého nebe, když si poprvé přečetl, jak Thomas Carlyle v jednom přípitku prohlásil, že génius je nekonečná schopnost snažit se. Zamyslel se nad tím. Jestli je to všechno, řekl si asi, mohu být stejný génius jako ostatní. A když pak vzrušená recenzentka jednoho časopisu pro ženy a dívky v poznámce o jedné jeho

knize tohoto výrazu použila (a v poslední době jej kritické používají ochotně a často), jistě Royovi uklouzl spokojený povzdech člověka, který po dlouhých hodinách tvrdé lopoty vyluštil křížovku. Nikdo, kdo celá léta sleduje jeho neúpornou pracovitost, nemůže popřít, že si rozhodně zaslouží být géniem.

Když Roy začínal, měl jisté výhody. Byl jediným synem státního úředníka, který byl dlouho koloniálním ministrem v Hongkongu a zakončil svou kariéru jako guvernér Jamajky. Vyhledáte-li si heslo Alroy Kear v přeplněných stránkách almanachu *Kdo je kdo*, dočtete se tam, že je „jediný syn sira Raymonda Keara, rytíře řádu svatého Michala a Jiřího, rytíře řádu viktoriánského (viz sir Raymond Kear), a Emilie, ml. dcery generálmajora Percyho Camperdowna, přísl. indické armády“. Vzdělával se ve Winchesteru a na Oxfordu. Byl předsedou studentského bratrstva a pouze vinou nešťastného onemocnění spalničkami neobdržel modrou stuhu za své veslařské výkony. Jeho akademická kariéra byla spíš slušná než skvělá a univerzitu opustil bez jakéhokoli dluhu. Roy byl už tehdy muž výrazně šetrný, neinklinoval k nevýnosným výdajům a byl hodný syn. Věděl, že rodiče museli přinést značné oběti, aby mu mohli poskytnout tak drahé vzdělání. Když jeho otec odešel do penze a žil v neokázalém, ale dosti velikém domě blízko Stroudu v hrabství Gloucestershire, čas od času jezdil do Londýna na oficiální bankety, které měly něco společného s koloniemi, jež kdysi spravoval. Při těchto příležitostech chodíval do klubu Athenaeum, jehož byl členem. Prostřednictvím starého známého z tohoto klubu získal pro svého chlapce, který se vrátil z Oxfordu, místo vychovatele citlivého

a jediného syna jistého velice vznešeného lorda. To dalo Royovi příležitost seznámit se už v útlém věku s velkým světem. Této příležitosti také využil. V jeho dílech nenajdete žádné vulgarismy, které hyzdí produkci těch, co studovali nejvyšší vrstvy společnosti pouze ze stránek ilustrovaných časopisů. Roy naprosto přesně ví, jak spolu mluví dva vévodové, přesně zná způsob, jak je má oslovit člen parlamentu, právní zástupce, bookmaker nebo komorník. V bodrosti, s jakou Roy zachází ve svých prvních románech s vicekráli, velvyslanci, ministerskými předsedy, členy královské rodiny a s velkými dámami, je cosi úchvatného. Chová se k nim přátelsky a přitom nikoli povýšeně, důvěrně a přitom nikoli impertinentně. Nedopustí, abyste zapomněli na jejich společenské postavení, ale současně spolu s vámi sdílí příjemný pocit, že jsou ze stejného masa jako vy nebo já. Stále si říkám, jaká je škoda, že poté, co paní Móda rozhodla, že život aristokracie už není vhodným námětem pro vážnou literaturu, byl Roy – vždy silně vnímavý k tendencím doby – donucen se ve svých pozdějších románech omezit na duševní konflikty obchodních cestujících, kontrolorů účtů a burzovních makléřů. Nepohybuje se v těchto kruzích se svou starou jistotou.

Poznal jsem se s ním krátce po tom, co se vzdal svého vychovatelského povolání, aby se věnoval výlučně literatuře. Byl to tehdy pěkný urostlý mladík, v ponožkách měřil šest stop, a měl atletickou postavu, široká ramena a sebejisté vystupování. Nebyl žádný krasavec, ale měl veliké modré upřímné oči a světlehnědé kučeravé vlasy. Působil dojmem mužnosti a dalo se na něho dívat. Nos měl dosti krátký a bradu hranatou.

Vypadal počestně, čistotně a zdravě. Trošku jako atlet. Žádný člověk, který četl v jeho prvních knížkách tak živé a tak přesné popisy štvanic na lišku, nepochyboval o tom, že píše z vlastní zkušenosti. A on skutečně donedávna ochotně opouštěl tu a tam svůj psací stůl, aby se mohl zúčastnit honu. První román vydal v období, kdy mužové literatury, aby dokázali svou mužnost, pili pivo a hráli kriket, a po několik let jenom zřídka existovala nějaká literární jedenáctka, v níž by se nevyskytovalo jeho jméno. Tato umělecká škola, ani nevím proč, ztratila svůj půvab, knihy jejích příslušníků jsou zapomenuty a oni, i když nadále hrají kriket, mají jisté těžkosti s publikováním svých článků. Roy přestal hrát kriket už před mnoha lety a místo toho si vypěstoval jemný smysl pro francouzské červené víno.

S prvním románem byl Roy velice skromný. Román to byl krátký, dovedně napsaný a – jako všechno ostatní, co od té doby napsal – naprosto vkusný. Poslal jej se zdvořilými dopisy všem významným spisovatelům té doby a v těchto dopisech každému z nich napsal, jak nesmírně obdivuje jeho díla, jak mnoho se z nich naučil a jak horoucně se snaží sledovat, i když jen ze značné vzdálenosti, stezku, již vyznačil adresát toho kterého dopisu. Pokládá svou knížku k nohám velkého umělce jako hold mladého muže vstupujícího na spisovatelskou dráhu tomu, k němuž bude vždy vzhlížet jako ke svému mistrovi. Je si zcela vědom, jak troufalé je žádat tak zaměstnaného muže, aby ztrácel čas s nedomrlým pokusem začátečníka, ale úpěnlivě prosí o kritiku a radu. Jenom málo odpovědí bylo formálních. Spisovatelé, kterým napsal, polichoceni jeho chválou, odpověděli dlouhými úvahami. Royovu

knížku chválili; mnozí z nich pozvali Roye na oběd. Byli okouzleni jeho upřímností a nadšením. Žádal od nich rady s dojemnou pokorou a sliboval s působivou upřímností, že se podle nich bude řídit. Tady, říkali si literární velmistři, je člověk, kterému stojí za to trochu pomoci.

Royův román měl velký úspěch. Vynesl mu mnoho přátel v literárních kruzích a zakrátko bylo nemožné navštívit čajový dýchánek v Bloomsbury, Campden Hillu nebo Westminsteru a nenajít tam Roye, jak se potlouká kolem stolu se zákusky nebo zbavuje nějakou starší dámu prázdného čajového šálku. Byl tak mladý, tak upřímný, tak veselý, smál se s takovou chutí vtipům, které vyprávěli jiní, že si ho každý musel zamilovat. Vstoupil do klubů v podzemí hotelů na Victoria Street nebo v Holbornu, v nichž literáti, mladí právníci a dámy, ověšené šňůrami skleněných perel, pojídali večeri za tři šilinky a šest pencí a debatovali přitom o umění a literatuře. Brzo se ukázalo, že má pozoruhodný talent k pronášení přípitků. Byl tak příjemný, že jeho spisovatelští kolegové, jeho soupeři a vrstevníci mu promíjeli dokonce i to, že je gentleman. Štědře chválil jejich sotva opeřená dílka, a když mu poslali k posouzení rukopisy, nenašel na nich nikdy žádnou vadu. Pokládali ho proto nejen za správného chlapíka, ale i za spravedlivého soudce.

Napsal svůj druhý román. Dal si s ním velkou práci a využil rad, jež mu poskytli zkušenější. Bylo jen spravedlivé, když více než jeden z nich napsal na Royovu žádost recenzi pro časopisy, s jejichž šéfredaktory Roy navázal styky, a bylo jen přirozené, když tyto recenze byly lichotivé. Jeho druhý román byl úspěšný, ale